

KULTUR

Direktetelefon:
Sentralfaks: 74083540

Miljøverndepartementet
Avdeling for kulturminneforvaltning
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Deres ref.: *Vår ref.: APE 2002001941-3* *Arkiv: C55 &13* *Dato: 26.06.02*

**HØRING AV NOU 2002:1 FORTID FORMER FRAMTID - UTFORDRINGER I EN
NY KULTURMINNEPOLITIKK**

Oversender med dette Levanger kommunes høringsuttalelse til NOU:1 Fortid former framtid
– utfordringer i en ny kulturminnepolitikk.

Med hilsen

Arild E. Pettersen
1.konsulent

Adresse:	Håkon den godes gate 30	Sentraltbord:	74 05 25 00	Postgiro:	0814.59.44202
	Postboks 130	Sentralfax:	74 08 35 40	Bankgiro:	4420.06.00565
	7601 Levanger	Org.nr.:	938587051	Postgiro skatt:	0827.58.17199

LEVANGER KOMMUNE

SAKSPAPIR

HØRING AV NOU 2002:1 FORTID FORMER FRAMTID - UTFORDRINGER I EN NY KULTURMINNEPOLITIKK

Saksansvarlig: Arild Pettersen	Arkiv: C55 &13 Objekt:	Arkivsaknr: 2002001941
--	---	----------------------------------

Saken avgjøres av: DK
Saksordfører: (Ingen)

Saksgang: Driftskomiteé	Møtedato: 05.06.2002	Saksbeh.: APE	Saksnr.: 027/02
-----------------------------------	--------------------------------	-------------------------	---------------------------

05.06.2002 Driftskomiteé

Forslag i møte:

Ingen.

Avstemning:

Enstemmig.

DK-027/02 Vedtak:

Levanger kommune tar NOU 2002 : 1, *Fortid former framtid – Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk*, til etterretning.

RÅDMANNENS FORSLAG TIL VEDTAK:

Levanger kommune tar NOU 2002 : 1, *Fortid former framtid – Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk*, til etterretning.

Vedlegg:

Ingen

Andre saksdokumenter (ikke vedlagt):

NOU 2002: 1 *Fortid former framtid – Utfordringer i en ny kulturminnepolitikk*.

Finnes på internett: Velg NOU'er under Odin fra Lenker på Levanger kommunes hjemmeside.

Saksopplysninger:

Bakgrunnen for utredningen er Stortingets behandling av St. meld. Nr. 58 (1996-97), *Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling – Dugnad for framtida*, våren 1998.

Stortingsflertallet la til grunn at dagens kulturminnepolitikk ikke er tilstrekkelig for å sikre vår felles kulturarv for kommende generasjoner og anbefalte å nedsette et offentlig utvalg for å utrede en ny kulturminnepolitikk. Utvalget ble oppnevnt ved kgl. res. av 9. april 1999.

Utvalget fikk i oppdrag å vurdere utviklingen av kulturminnepolitikken med særlig vekt på:

- ⇒ Perspektivet på kulturminnene som ressurs for samfunnet
- ⇒ Vern og forvaltning av fredete og bevaringsverdige kulturminner
- ⇒ Eiers rolle og situasjon
- ⇒ Kommunenes og organisasjonenes rolle i kulturminnearbeidet
- ⇒ Nettverksbygging
- ⇒ Staten som eier
- ⇒ Organisering av kulturminneforvaltningen på fylkesnivå, herunder også samisk kulturminneforvaltning
- ⇒ Internasjonalt kultursamarbeid, med spesiell vekt på utviklingsarbeid.

Utredningen ble overlevert miljøvernministeren 21.12.02 og sendt ut til en rekke instanser – deriblant alle landets kommuner – for høring. Høringsfristen er satt til 28.06.02.

Utredningen er delt i 15 kapitler som behandler ulike problemstillinger i henhold til mandatet, dessuten 8 vedlegg som foruten en nærmere drøfting av mandatet i hovedsak inneholder beskrivelser av dagens situasjon innen kulturminnevernet.

Kap. 1:

Her presenteres mandat, sammensetning og rammevilkår samt følgende 10 hovedstrategier fra utvalgets flertall:

- ⇒ Vekt på kulturell variasjon og mangfold
- ⇒ Muligheter for et differensiert vern og regionale variasjoner
- ⇒ Rom for åpne og fleksible verdivurderinger
- ⇒ Økt vekt på formidling og tilgjengelighet til kulturminner og kulturmiljøer
- ⇒ Vekt på prosesser med bred deltakelse og lokal forankring
- ⇒ Større oppmerksomhet mot kulturminner og kulturmiljøer som kunnskaps- og opplevelsressurser
- ⇒ Vektlegge miljømessige sammenhenger
- ⇒ Legge til rette for en tilpassing mellom vernets formål og eiers, rettighetshaver og brukers interesser, inkludert næringsvirksomhet
- ⇒ Foreta en markant større økonomisk satsing og en rettferdig fordeling av omkostningene ved fredning/vern
- ⇒ Gjennomføre lovendringer og organisatoriske endringer.

Kap. 2:

Her drøftes verdier som knytter seg til kulturminner og kulturmiljøer. Hva kan kulturminnene fortelle? Hvor befinner de seg i landskapet? Hvordan kan de samme kulturminnene oppleves forskjellig og gi ulik kunnskap til ulike personer?

Kap. 3:

Her presenteres visjonen og målene til utvalgets flertall

Visjonen: Kulturminner og kulturmiljøer – kilder til opplevelse, utvikling og verdiskapning.

For å oppfylle denne visjonen er det utarbeidet 5 mål:

1. Kulturminner og kulturmiljøer viser et historisk, kulturelt og materielt mangfold.
2. Samvirke mellom mennesker og kulturminner skaper verdier, kunnskap og opplevelse
3. Sammenheng mellom natur og kulturminner stimulerer til bærekraftig ressursforvaltning
4. Det er likeverd i samspillet mellom offentlige og private aktører
5. De økonomiske rammene står i forhold til oppgavene

Utvalget peker også på en rekke hovedområder hvor det er særlig behov for fornyelse av kulturminnepolitikken:

- ⇒ Ny kulturminnelov
- ⇒ Bedre samarbeid
- ⇒ Tydeliggjøre hvorfor noe skal tas vare på
- ⇒ Bedre dispensasjonspolitikk
- ⇒ Mer differensiert fredningspolitikk
- ⇒ Kulturmiljøfredninger som virkemiddel
- ⇒ Utvikle registre
- ⇒ Landskap – kulturminner – kulturmiljøer
- ⇒ Arkeologiske kulturminner og det lange tidsspennet
- ⇒ Malta-konvensjonen og etterreformatorisk arkeologi
- ⇒ Bedre vern av samiske kulturminner
- ⇒ Nasjonale minoriteter og den flerkulturelle utfordring
- ⇒ Vern og formidling av kystens kulturminner
- ⇒ Kulturminner/-miljøer som del av by- og stedsutvikling
- ⇒ Vern og formidling av kulturminner fra den nære fortid
- ⇒ Vern og forvaltning av bygningsarven
- ⇒ Norges bidrag til verdensarven

Kap. 4:

Her drøftes kulturminners og kulturmiljøers betydning som verdier i lokalsamfunnet. Det foreslås tiltak for å øke engasjement og interesse. Lokalsamfunnet som pådriver og påvirker med reell innflytelse på bruken av omgivelsene. Nettverksbygging, frivillige organisasjoner museer mf. Viktig å gi rom for åpne og fleksible verdivurderinger som tar hensyn til historiske, sosiale og kulturelle sammenhenger

Kap. 5:

I dette kapitlet gjennomgås situasjonen for eiere av fredete kulturminner/-miljøer samt for samiske rettighetshavere og brukere. Dessuten drøftes statens rolle/ansvar som eier av fredete og verneverdige kulturminner/-miljøer. Kommunenes ansvar for kirkene behandles også.

I kapitlet peker utvalget på en rekke behov for tiltak innen den statlige eiendomsforvaltningen:

- ⇒ Sterkere og mer helhetlig eiendomspolitikk

- ⇒ Bedre oversikt og kunnskap om statens eiendomsmasse
- ⇒ Klarere politikk for statlig eierskap
- ⇒ Sterkere prioritering av fredete og verneverdige bygninger og anlegg
- ⇒ Forenklet prosedyre for å få fredet statlige områder
- ⇒ Større verdsetting av nyere bygg og anlegg som kulturminner
- ⇒ Felles nettverk for råd og bistand
- ⇒ Endringer i økonomireglement og statens husleieordning

Kap. 6:

Dette kapitlet omhandler frivillig arbeid. Utvalgets flertall mener at frivillige organisasjoner må få arbeidsvilkår som stimulerer til kreativitet, engasjement og rekruttering. Samarbeid er et nøkkelord, både mellom det frivillige og det offentlige kulturvernet, men bånd bør også knyttes til andre beslektede områder som natur, miljø og friluftsliv foruten til landbrukets organisasjoner

Kap. 7:

Her omhandles den offentlige kulturminneforvaltningen og museene. Utvalget mener det her ligger et stort uutnyttet potensiale for samarbeid. Det er viktig at det stilles kvalitetskrav til all formidling og tilrettelegging av kulturminner. Museenes rolle som møteplass må videreutvikles og de må tilføres tilstrekkelig med midler til vedlikehold av bygningsmassen de forvalter

Kap. 8:

Kapitlet omhandler spørsmålet om egen særlov for kulturminner/-miljøer. Flertallet konkluderer med at det fortsatt er behov for en egen særlov, men dagens kulturminnelov bør revideres. Samtidig må kulturminneaspektet i plan og bygningsloven styrkes

Kap. 9:

Her vurderes dagens støtteordninger i forhold til dokumenterte behov. Enighet om at dagens ordninger ikke er gode nok. Tilskuddsmidler, kulturminnefond og særregler for kulturminner/-miljøer i skatte- og avgiftsregelverket er de tre viktigste virkemidlene i den framtidige kulturminnepolitikken. Det er viktig å bruke offentlig midler slik at de utløser større engasjement fra privat sektor.

Kap. 10:

Kapitlet inneholder en gjennomgang av hovedtrekkene i oppgavefordelingen mellom de ulike forvaltningsnivåene. Utvalget legger stor vekt på å bedre samordningen. Det må bli bedre /mer systematiske samordningssystemer mellom departementene som behandler kulturminnespørsmål

Kap. 11:

Drøfter spørsmålet om kunnskap som et grunnleggende element både for å kunne ta vare på kulturminnene/-miljøene og for å skape interesse engasjement og aktivitet omkring dem. Eiere, lag og foreninger, skoler, barnehager, næringsliv mf. må stimuleres til å ta i bruk og utvikle de mulighetene for opplevelse og ny kunnskap som kulturminnene gir.

Kap. 12:

Her vurderes behovet for registre og miljøovervåking på kulturminnefeltet. Gode registre er et helt nødvendig grunnlag for å føre en god kulturminnepolitikk. Det er viktig at registrene er lett tilgjengelig for alle brukergrupper.

Kap. 13:

Kapitlet gjennomgår Norges internasjonale kulturminnesamarbeid knyttet opp mot konvensjonene.

Kap. 14:

Kapitlet gir en oversikt over økonomiske og administrative konsekvenser av anbefalingene til utvalgets flertall. Flere av forslagene fra utvalget har økonomiske konsekvenser, men ikke alle forutsetter økte ressurser, noen av tiltakene som foreslås vil på sikt ha kostnadsbesparende effekt. Forblir ressurstilgangen til kulturminneområdet uendret eller reduseres vil det ha dramatiske konsekvenser for kulturminnene i Norge.

Kap. 15:

Kapitlet er en særmerknad fra to av utvalgets medlemmer som ikke ville tiltre flertallets anbefalinger.

Vurdering:

Innledningsvis vil vi uttrykke tilfredshet med at sentrale myndigheter har latt utarbeide en NOU med kulturminnevern som tema. Dokumentet som foreligger er innholdsrikt og inneholder mange gode og interessante tanker og ideer som kan danne grunnlag for en ny kulturminnepolitikk. Selvsagt kan det bli mange vakre ord og fromme ønsker, men vi synes dette balanseres godt av fakta og konkrete forslag til tiltak

Det er vanskelig å gi en kortfattet kommentar til et dokument som tar opp så mange og kompliserte problemstillinger. Vi har valgt å følge utredningens disposisjon og kommentert kapittel for kapittel.

Kap. 1: Sammendrag og hovedstrategier. Mandat sammensetning, arbeid og rammevilkår.

Kapitlet gir et greit sammendrag av utredningen. Utvalget har fått et meget omfattende mandat som det må ha bydd på betydelige utfordringer å tolke og avgrense. I motsetning til utvalgets mindretall på 2 medlemmer synes vi utvalgets flertall har løst oppgaven på en rimelig god måte.

Kap. 2: Kulturminner og kulturmiljøer – hvilke verdier representerer de?

Kapitlet gir etter vårt syn en god framstilling av hva kulturminner/-miljøer er, hvilke verdier de kan ha og at verdiene kan oppfattes ulikt av forskjellige individer og grupper. Vi er enig i utvalgets vektlegging av samarbeid og gjensidig forståelse i kulturminnearbeidet og kan slutte oss til utvalgets formulering:

"Å forvalte kulturarven handler om å forvalte et bredt spekter av verdier som ikke alltid er sammenfallende og som også kan stå i motsetning til andre verdier. En forutsetning for å få til et positivt samspill mellom aktørene er at alle erkjenner at utgangspunktene kan være forskjellige, og

hvorfor de er det. Uten en slik erkjennelse vil det være vanskelig å komme fram til godt funderte avveininger og prioriteringer."

Kap. 3: Visjon, mål og strategier for en ny kulturminnepolitikk

Som de fleste visjoner kan vel også denne virke litt floskelpreget. På den andre siden har man med ganske få ord klart å uttrykke noe av kjernen i utvalgets arbeid.

Innholdet i målene er det lite å innvende mot selv om vi rent språklig ville ha formulert oss litt annerledes. Selvsagt er det mulig å sette opp flere mål men vi synes målene er gode utledninger av visjonen. For mange hovedmål gir ofte en uoversiktlig framstilling.

Rent konkret peker utvalget på en rekke hovedområder hvor det er særlig behov for fornyelse av kulturminnepolitikken. (se Saksopplysninger kap.3) Ut fra vår vurdering gir de fleste av disse hovedområdene inntrykk av at utvalget står for både en visjonær og framtidsrettet kulturpolitikk.

Kap. 4: Kulturminner og kulturmiljøer som fellesskapsverdier i et lokalsamfunn.

Det er viktig at det blir meningsfylt for lokale aktører å delta i beslutningsprosessen når avgjørelsen om kulturminner/-miljøer skal fattes. Dette betinger at de kommer tidlig med i prosessen og at de opplever å ha medinnflytelse på avgjørelsene. Barn og ungdom må trekkes inn i kulturvernarbeidet. Lokale kulturvernplaner er viktige for den framtidige forvaltninga av kulturminnene. Bruk av kulturminnene i profilering av lokalsamfunnet og formidling av et steds historiske og kulturelle miljøkvaliteter gjennom kulturarrangementer. Dette er alle elementer som er viktig å utvikle et eieforhold til kulturminner/-miljøer i lokalsamfunnet. Utredninga legger stor vekt på lokalsamfunnet som medaktør i kulturvinnevernet, det er å håpe at dette får praktiske følger når utredningens ideer forhåpentligvis skal settes ut i livet

Kap. 5: Eiere og rettighetshavere.

Utvalget peker på betydningen av større likeverd mellom eiere og den offentlige kulturminneforvaltningen. Vi er enig i denne vurderingen, kulturminnenes/-miljøenes framtid er i stor grad avhengig av at eiere og rettighetshavere og brukere har kunnskap og er interessert i å slutte opp om kulturminnearbeidet.

Vi støtter utvalgets forslag om å styrke det samiske kulturvernet. Det er viktig å dokumentere, ta vare på og formidle kulturlandskap, kulturmiljøer, kulturminner og tradisjonell kunnskap knyttet til samisk utmarksbruk

Staten eier over 37 000 bygninger fordelt på 12 000 eiendommer. Utvalget mener det er behov for en rekke tiltak for å ivareta statens ansvar som eiendomsforvalter (se u/Saksopplysninger, kap, 5) Vi er enig i utvalgets vurderinger i denne sammenheng. Det er viktig at staten går foran med et godt eksempel. Det er problematisk å kreve at private skal ta kulturvern hensyn hvis det offentlige behandler sin verneverdige bygningsmasse etter forgoðtbeinnende. Ved salg av statlig eiendom bør det stilles krav om at staten før salgstidspunktet dokumenterer de kulturhistoriske verdier ved eiendommen og at kunnskapen gjøres tilgjengelig for allmennheten.

Når det gjelder kirkene støtter vi utvalgets prinsipielle syn på at staten har ansvaret for å dekke utgiftene for å få kirker, som er underlagt særskilt beskyttelse, opp på et tilfredstillende vedlikeholds nivå.

Kap. 6: Frivillig arbeid.

Vi ser det som svært positivt at utvalget legger så stor vekt på det frivillige kulturminnearbeidet. Uten det frivillige arbeidet som lag og foreninger utfører ville den lokale kulturverninnsatsen vært svært beskjedent. Etter vår vurdering vil det lokale kulturvervet i all overskuelig framtid være avhengig av frivillig innsats. Det er svært viktig at det finnes tilskuddsordninger som kan utnyttes av frivillige kulturvernorganisasjoner og at det ikke er knyttet for store regnskaps og rapporteringskrav til eventuelle tilskudd. Selve søkerprosedyren bør ikke være så komplisert at den skremmer mange fra å søke.

Ved å kanalisere relativt beskjedene midler til lokale lag og foreninger kan man utløse stor innsats engasjement og økt interesse for kulturvernarbeidet.

Kap. 7: Museene i kulturminnearbeidet.

Utvalget betoner sterkt at samarbeidet mellom museene og andre kulturverninstitusjoner og -organisasjoner må styrkes og videreutvikles på alle nivåer. Vi tror det er en riktig vei å gå, det er for mange aktører innen kulturvernarbeidet i dag som arbeider isolert, for å utnytte ressursene bedre vil det være nødvendig med en langt bedre samordning av kompetanse og ressurser, både vertikalt og horisontalt og på tvers av faggrenser.

Kap. 8: Juridiske virkemidler.

Utvalget foreslår å utarbeide en ny kulturminnelov hvor hele loven, dens oppbygging og systematikk blir gjennomgått. Vi har sett at gjeldende kulturminnelov kan være mangelfull i en del situasjoner og ser positivt på en grundig gjennomgang hvor man får belyst ulike problemstillinger som er nødvendige for at loven skal kunne fungere som et samordnende, rettferdig og framtidsrettet instrument for alle berørte aktører innen kulturminnevernet.

Utvalget peker også på behovet for en rekke endringer i plan og bygningsloven. Vi støtter utvalgets hovedsyn og vil spesielt understreke:

- ⇒ Behovet for å styrke plan og bygningsloven som virkemiddel i kulturminnepolitikken
- ⇒ Behov for større vektlegging på kulturhistoriske og arkitektoniske forhold i byggesaker
- ⇒ Kulturminner og kulturmiljøer må innarbeides som begrep i formålsbestemmelsene
- ⇒ Behov for en mer konsekvent bruk av begrepene i kulturminneloven og plan- og bygningsloven
- ⇒ Behov for å bruke plan- og bygningsloven paragraf 25 nr.6 mer effektivt som virkemiddel i kommunenes kulturminnearbeid. Gjelder både i forhold til utformingen av reguleringsbestemmelsene og i praktisering av disse
- ⇒ Behov for å skjerpe dispensasjonsbestemmelsene.

Kap. 9: Styrking av de økonomiske virkemidlene.

Vi slutter oss til utvalgets ønske om økte ressurser til kulturvernet, både i form av utvidede støtteordninger, kulturminnefond og skatte og avgiftsbestemmelser. Vi har spesielt merket oss forslaget om øremerkede statlige midler som kommunene skal benytte til ulike tiltak innenfor bevaringsregulerte områder etter plan- og bygningsloven.

Det er viktig at det stilles midler til disposisjon for kommunene som kan brukes til å stimulere den frivillige innsatsen. Et mindre offentlig bidrag til skjøtsels-/tilretteleggingstiltak kan utløse det

mangedobbelte i frivillig lokal innsats, samtidig som det også vekker engasjement og øker interessen og kunnskapen mht. kulturminnevern.

Kommunene har også et stort behov for midler til formidling av kunnskap om kulturminner og – miljøer.

Kap.10: *Organiseringen av den offentlige kulturminneforvaltningen.*

Vi har ingen sterke meninger om detaljene i organiseringen av den sentrale kulturminneforvaltningen, men har et bestemt inntrykk av at virksomheten til de mange aktørene kunne samordnes langt bedre. Fra et lokalt ståsted kan kulturminneforvaltningen sentralt til sine tider virke både tungrodd og kaotisk.

Vi har med interesse merket oss at utvalget foreslår å overføre oppgaver til kommunene og vi er enig i at formidling vil være av stor betydning for å fremme lokal bevissthet og engasjement mht. å ta bedre vare på kulturminnene. Levanger har siden 1991, som et prøveprosjekt, hatt begrenset myndighet etter kulturvernloven (skjøtsel/tilrettelegging, pålegge eier av fredet anlegg vedlikehold, midlertidig freding). Det er bare skjøtsel og tilretteleggingstiltak som har vært gjennomført i perioden. Et problem med lokal myndighet er selvsagt faglig kompetanse et annet er økonomi, det er viktig at kommunene har et regionalt ”støtteapparat” innen ulik kulturvernkompetanse.

Frivillige organisasjoner bør også i framtida ha en viktig rolle i kulturminnearbeidet.

Kap. 11: *Kunnskap forskning og kunnskapsspredning.*

Skolen er et viktig forum for spredning av kunnskap om kulturminner og kulturminnevern, feltet kunne med fordel få en bredere plass i skolens undervisningsopplegg

Det er av stor betydning for vedlikeholds- og rehabiliteringsarbeidet at det finnes handverkere med kompetanse i gammelt handverk.

Kap. 12: *Registre og miljøovervåkning.*

Vi har stor sans for utvalgets anbefaling om at det utarbeides et helhetlig system der opplysningene om kulturminner og kulturmiljøer er tilgjengelig for alle brukere gjennom en felles dataportal.

Det finnes svært mye informasjon lagret i ulike registre og arkiver men tilgjengeligheten er varierende. Vi opplever det stadig, både i planarbeide og i arbeidet med å formidle kunnskap om kulturminnene at det mangler registrering eller at registrene er vanskelig tilgjengelig. Vi mener at en del konfliktsituasjoner kunne vært unngått med bedre og lettere tilgjengelige register

Kap. 13. *Internasjonalt samarbeid på kulturminnefeltet generelt og utviklingsarbeid spesielt.*

Vi ser positivt på internasjonalt samarbeid innen kulturminnefeltet men har ingen spesielle merknader til dette kapitlet.

Kap. 14. *Økonomiske og administrative konsekvenser.*

Flere av utvalgets forslag vil ha økonomiske konsekvenser mens andre i første rekke gir en effektiviseringsgevinst. Utvalget har ikke funnet det hensiktsmessig å beregne de økonomiske og administrative konsekvensene av sine anbefalinger.

Det er neppe tvil om at kulturminneområdet har et stort behov for friske midler. Et skritt i riktig retning er kulturminnefondet som miljøvernministeren har foreslått i revidert nasjonalbudsjett. Det er sterkt å håpe at kommuner og lokale lag og foreninger vil få tilført økte midler til kulturminnevernarbeid det er på det lokale plan grunnlaget for det framtidige kulturminnevernet legges ved å skape økt bevissthet og engasjement.